

Začeli so se jubilejni 10. dnevi slovenske knjige

Teden, zaznamovan s knjigami

Minister Simoniti knjigam po desetih letih pomladnega sejma knjige želi, da bi bile še bolj izpostavljene notranjemu navdihu

Tudi najbolj otročja zastupljenost z napredkom bo morala priznati, da imajo pisanje in knjige vlogo, ki je večna, je na včerajšnji otvoritvi letošnjih jubilejnih 10. dnevov slovenske knjige zbrane kulturnike in politike z besedami Hermana Hesseja nagovoril dose-danji vodja Slovenskih dnevov knjige Evald Flisar. Otvoritve sta se letos poleg predsednika države dr. Janeza Drnovška udeležila tudi minister za kulturo dr. Vasko Simoniti in predsednik vlade Janez Janša.

Slednjega je Evald Flisar predstavil kot avtorja uspešne Premiki, ki je doživela večjo prodajo od Čarovnikovega vajenca. Zato je Flisar mnenja, da pri nas knjiga "ni v nevarnosti, saj ji znamo izkazati čast na najvišji ravni".

Veliko bolj kritičen do odnosa politike, tudi nove, do knjige, je bil v svojem nagovoru predsednik Društva Slovenskih pisateljev Vlado Žabot, ki je opozoril na učinke zastavljene kulturne politike, "ki jo pisatelji zaradi sprejetih uničujočih uredb in Nacionalnega programa za kulturo

spet občutimo kot breme, senco in grožnjo, s katerimi se ne moremo sprijazniti." Že sam pogled v države EU, tako Žabot, "razkrije, kako se v teh državah zavedajo pomena kulture, koliko v svojo ustvarjalnost vlagajo in kako mizerne so drobtinice, ki jih naša politika namenja umetnosti." Opozoril pa je tudi na ukinitve posebnih pokojnin umetnikom, uničujočo davčno zakonodajo, zmanjševanje proračunskega deleža za knjigo in sodno kratenje pravic umetnikom. Zato vidi v državi tendenco, da bi profesional-

no umetnost spremenili v pristočasno dejavnost. "Podoba slovenske umetnosti je klavrna, če ne že pogubna za zavest, ob soočenju z evropsko pa ji ne preostane drugega, kot da povese pogled. Živimo v državi, ki ne premore lastne razvojne vizije, ki ji kljub menjavi oblasti in svetovalcev ne kaže najbolje," je bil kritičen Žabot, ki je nekoliko bolj optimistično zaključil z besedami: "Kljub vsemu ustvarjalnost in knjige pomenijo morda edino pot v bodočnost. Zato knjigo poklonite z nasmeškom, od srca in za bolj prijazno slovensko bodočnost."

Z dejstvom, da so slovenski pisatelji v materialnem smislu letos na slabšem kot kadar koli prej, je seznanjen tudi predsednik Drnovšek, ki v današnjem potrošniškem svetu ocenjuje knjigo kot "tisto, kar nas vodi, da bomo v prihodnosti znali najti prave odgovore za Slovenijo."

Jubilejne dneve slovenske knjige je odprl minister Simoniti, ki knjigam po desetih letih pomladnega sejma knjige želi, da bi bile še bolj izpostavljene tudi notranjemu navdihu.

Ksenija Koren

Gostja srebrnega abonmaja

Skladateljica Sofija Asgatovna Gubajdulina, eno največjih ruskih skladateljskih imen druge polovice 20. stoletja, bo drevi v Slovenski filharmoniji gostja šestega koncerta za srebrni abonma. Gubajdulina raziskuje izročila različnih narodov in religij ter improvizira z redkimi ruskimi, kavkaškimi in azijskimi glasbili.

Sofija Asgatovna Gubajdulina se je rodila leta 1931 v sovjetskem Tatarstanu (Chistopol). Na tamkajšnjem konservatoriju v Kazanu je zaključila študij klavirja in kompozicije ter glasbeno izobraževanje nadaljevala na Moskovskem konservatoriju. V Moskvi je živela in delovala do leta 1992, ko se je preselila v Nemčijo, majhno mesto v okolici Hamburga, kjer živi še danes.

Leta 1975 je skupaj z Viktorjem Suslinom in Vjačeslavom Artjomovom ustanovila ansambel Astreja, specializiran v improviziranju na redke ruske, kavkaške, srednje- in vzhodnoazijske ljudske in obredne inštrumente. Vzhodnjaške ljudske inštrumente je pogosto združevala z zahodnjaško glasbeno govorico, prav tako se njena zahodna usmeritev kaže tudi v izbiri latinskih, italijanskih in nemških naslovov oziroma besedil. Mnoge značilnosti njene glasbene govoriče imajo izvor v zahodnih konceptih - dihotomija, nasprotje, Kantova filozofija in lingvistična teorija 20. stoletja - in močno zaznamujejo skladateljino estetiko.

Posebnost glasbeničine ustvarjalnosti je skoraj popolna odsotnost t.i. absolutne glasbe. Večji del njenih skladb temelji na zunajglasbenih vsebinah, pesmih - bodisi uglasbenih ali pa skritih med samo glasbeno gradivo, ritualih ali pa svojevrstni instrumentalni "akciji". Nekatere skladbe razkrivajo skladateljino prevzetost z mističnimi idejami in s krščansko simboliko, skupni imenovalci vseh pa so filozofske, duhovne, religiozne in poetske ideje, ki kot svojevrstna gonilna sila tičijo v ozadju njenih del, je v koncertni list zapisala Katarina Bogunovič.

Sofija Gubajdulina je aprila letos v Amsterdamu prejela Evropsko kulturno nagrado za kompozicijo, ki jo podeljuje evropska kulturna fundacija Pro Europa iz Basla.

(sta)

Pred premiero plesnega projekta Radio and Juliet v SNG

Kontrast med moškim in ženskim principom

Po glasbeni predlogi britanske skupine Radiohead

To soboto bo v Veliki dvorani SNG Maribor letošnji nagrajenec Prešernovega sklada Edward Clug predstavil svoj novi 55 minut trajajoči avtorski projekt Radio and Juliet, nastal po glasbeni predlogi britanske glasbene skupine Radiohead, ene najbolj avantgardnih in kontroverznih skupin zadnjih desetih let. Na glasbo te slovite skupine se tudi nanaša besedna igra v naslovu predstave, Radio, Juliet pa se navezuje na Shakespearovo zgodbo Romeo in Julija, čeprav ni direktno povezana z izhodiščem baleta. Naslov predstave opozarja na kontrast med moškim in ženskim principom.

Avtorska ekipa je znana iz prejšnjih projektov; koreograf in režiser predstave je Edward Clug, scenograf Marko Japelj in kostumograf Leo Kulaš. V predstavi bo plesalo šest plesalcev in ena plesalka: Sergiu Moga, Eugen Dobrescu, Christian Guere-matchi, Matjaž Marin, Tiberiu Marta in Edward Clug ter Bjana Nenadović Otrin.

Edward Clug je že okrog 13 let oboževalec britanske skupine Radiohead. Pove, da so se razvijali v alternativnih vodah, njihova glasba je provokativna, besedila na sofisticiran način govorijo o problemih današnjega sveta. "Po njihovem zadnjem albumu sem ugotovil," je dejal na včerajšnji novinarski konferenci, da je njihova glasba na prvi pogled paranoja, zmešnjava, vendar je v resnici zelo organizirana. Navdušila me je njihova atmosfera." Trije izmed petih članov skupine Radiohead so na univerzi študirali zgodovino angleške književnosti, tako so v nekaterih njihovih pesmih zastopane značilne literarne teme: ljubezen, ekstatično občudovanje ljubljene ženske, ki mu stoji nasproti trpljenje ljubečega moškega in njegov občutek manjvrednosti v primerjavi z žensko. Balet Radio and Juliet se odvija v sedanosti in je poln namigov na aktualnost, kar je v skladu z idejno podlago skupine Radiohead.

Clug pravi, da plesa ni ustvarjal po glasbi, ampak v tišini, kajti samo takrat lahko prisluhne impulzom, ki prihajajo iz njegovega telesa. Pripomnil je, da je za samo koreografijo porabil veliko časa, zanimiv je podatek, da za nekaj sekund koreografije potrebuje več ur, kot za nekaj dni. Šele potem, ko je naredil koreografijo, je poiskal primerno glasbo. O samem plesu je Clug povedal, da še v nobeni predstavi doslej plesalci niso toliko plesali, kot bodo v tej. Gre za ples, ki se približuje klasični baletni tehniki: "S tem projektom sem se približal koreninam v svojem telesu," je poudaril Clug.

Shakespearova tragedija Romeo in Julija, zgodba, ki govori o večnih temah, ljubezni, sovraštvu, smrti, nestrpnosti, upanju in nasilju, je z izhodiščem baleta povezana, vendar ne direktno: "A kljub temu so vsi liki in situacije v predstavi fikcija in podobnosti s Shakespearovim Romeom in Julijo so namerne in nenaključne," je povedal Clug o sami vsebini.

Nataša Rižnar

Nepretrgano branje Cervantesovega Don Kihota

Štiristo let veleumnega plemiča

Bralni maraton se bo začel jutri v Slovanski knjižnici v Ljubljani

Ob praznovanju štiristoletnice prvega izida Cervantesovega romana Don Kihot Slovanska knjižnica v sodelovanju z veleposlanštvom Španije in čitalnico Cervantes pripravlja nepretrgano branje tega romana v Ljubljani. Petdeseturni literarni maraton z 250 nastopajočimi slovenskimi in španskimi pesniki, pisatelji, prevajalci, igralci, umetniki, profesorji, študenti in dijaki, ki bodo besedilo brali v slovenščini in španščini, je prvo javno branje Don Kihota zunaj špansko govorečih držav in v slovenskem svetu sploh.

Prireditve se bo začela jutri, v sredo, 20. aprila 2005, ob 18. uri s slavnostno akademijo, na kateri bosta poleg direktorice Slovenske knjižnice Mateje Komel Snaj spregovorila še Teodoro Conde, direktor inštitutov Cervantes, ter Pablo ZadMiquelarena, veleposlanik Kraljevine Španije v Republiki Sloveniji. Izbrane odlomke bosta v slovenščini prebrala dr. Vasko Simoniti, slovenski minister za kulturo, in Danica Simšič, županja Mestne občine Ljubljana, v španščini pa bodo brali Erwan Fouvodja predstavnštva Evropske komisije v Sloveniji, msgr. Santos Abril y Castellapostolski nuncij v Sloveniji, Janusz Jesioneck, veleposlanik Republike Poljske v naši državi, Jean-Louis Mignot, veleposlanik Kraljevine Belgije, in Hans Jochen Peters, veleposlanik Zvezne republike Nemčije v Sloveniji. Za glasbeni uvod in glasbeni predih bo poskrbel kitarist Boris Šinigoj, prireditve pa bo povezovala Tajda Lekše.

Ob 20. uri se bo začelo nepretrgano branje Don Kihota. Prve stavke romana bodo prebrali dr. Mitja Skubic, eden največjih slovenskih poznavalcev Cervantesovega opusa in še posebej Don Kihota, prof. Juan Octavio Prenz, španski pesnik in prevajalec Franceta Prešerna v španščini, ter Pablo ZaldMiquelarena. Prvi dan branja se bodo zvrstili še Drago Jančar, Jože Snaj, Janko Moder, Peter Vodopivec, dr. Tomo Virk, dr. Boris A. Novak, Tone Kuntner, Marko Fink, Pavle Ravnohrib, Boris Ostan in drugi.

Prireditve bosta spremljali fotografska razstava Dušana Ježa Po poteh Don Kihota in knjižna razstava prevodov Don Kihota v slovanske jezike. Na ogled bosta tudi glinene skulpturi kiparke Urše Heller in kipa iz varjenega železa Aleksandra Kovača, ki se tematsko navezujejo na prireditve.

Branje se bo končalo v petek ob 23. uri. Ob tem dogodku bo na voljo tudi priložnostni poštni žig, ki bo odtisnjen na kuverti s filatelistično vrednostjo.

(vv)

Slovenski dnevi knjige v Mariboru

53 prireditev, 19 založb

Tudi 8. slovenski dnevi knjige v Mariboru, po tradiciji, podirajo rekorde. Prireditev bo več kot kjerkoli v Sloveniji, na včerajšnji otvoritveni tiskovni konferenci so komaj naštel samo bistvene prireditvene sklope, ki jih organizacijsko združuje Mladinski kulturni center, tudi letos pa potekajo pod imenom Ko te napiše knjiga. Večina prireditev bo vsebinsko povezana z temo dramatike v slovenskem prostoru.

Že danes se napoveduje okrogla miza o sodobni slovenski dramatik in gosti Zdravkom Dušo, Blažem Lukanom, Rokom Verstnerjem ter Renejem Maurinom, z dramatikom je tesno povezan osrednji gost dnevov Dušan Jovanovič, prav tako pa tudi gost Zdenko Kodrič. Žanrska posebnost dnevov knjige je radijska igra, Zdenko Kodrič in Borut Gombač sta včeraj pričela z delavnico radijske igre, kar bo nastalo, bo predvajano ob zaključku, napovedani pa sta še dve javni predavanji radijskih iger, in sicer Igorja Štromajerja ter Regine Kralj. Letos se dne-

vom knjige aktivno priključuje tudi radio Marš. Radijska igra je tudi tema ene od dveh razstav v Univerzitetni knjižnici, knjižno razstavo z naslovom Radijska igra ali drama na odru poslušalčeve notranjosti je pripravil Borut Gombač. Razstava radijskih iger se zdi res zanimiva odločitev, saj poudari, da gre za najbolj nevidno umetnost. Druga je razstava gledaliških plakatov SNG Maribor, govori o razvoju media, ki reflektira celoten razvoj gledaliških praks.

Govora na otvoritvi dnevov v Univerzitetni knjižnici sta imela župan Boris Sovič ter dekan Pedagoške fakultete dr. Bojan Borstner. Sovič je opozoril, da lahko načrtovane davčne reforme ogrozijo kulturno in knjižno snovanje, dr. Borstner je poskušal v govoru potujiti samoumevnost knjige; vsej dostopnosti in množičnosti navkljub ostaja napisano temelj kulture in je plod trdega dela.

Vseh prireditev, ki bodo ta teden na različnih lokacijah, ni mogoče naštet, omenimo le še že tradicionalne sklope in tradicionalne prireditelje: literarne večere Mari-

Robert balen

borske literarne družbe, humanitarne knjižne akcije Wheel kluba Maribor, gostovanja literarnih revij in založb (Aristeja, Literatura...), srečanje z dobitnikom večernice (s Slavkom Preglom torej) ter tuje literarne goste, tokrat pisce iz Valencije.

Kot vsako leto je mogoče tudi tokrat na stojnicah na Grajskem trgu knjige kupiti po znižanih cenah, ponuja jih 19 založb.

(pv)

PREMIERA V GLEDALIŠČU ŠKUC

Plastičnost pripovednih struktur

Barbara Kapelj in Damjana Černe: Gon. Režija in kostumografija Barbara Kapelj, dramaturgija Irena Štaudohar, scenografija Barbara Kapelj, Aleš Korpič, zvočna podoba Polona Janežič, oblikovanje svetlobe Miran Šušteršič, oblikovanje pričeske Meta Podkrajšek, svetovalka za gib Mateja Rebolj, lektorica Mateja Dermelj. Nastopajo: Damjana Černe, Aleš Korpič in Tadej Troha. Premieri: 14. in 15. april 2005 v Slovenskem mladinskem gledališču - Stara pošta.

Tekstura za predstavo Gon se napaja iz del treh velikih pisateljev 20. stoletja, ki so s spremembami narativne strukture, z osredotočenjem na popisovanje toka zavesti, s preskoki v času in prostoru, z odpiranjem čistemu domišljjskemu svetu, s približevanjem eseju in filozofiji... vsak po svoje razširili možnosti (moderne) romana. Iz takšnega trojnega literarnega imaginarija - Skrivnega življenja Pascala Quignarda, Orlanda Virginie Woolf in Nevidnih mest Itala Calvina - vstaja lik, ki je kot ženska in moški obnem, kot prerok, modrec, mag ali samo kot pripovedovalka, igralca, ki nam zagotavlja, da laže: Damjana Černe. Z nezgrešljivo prezenco. Sama na prizorišču, poseljenem z nekakšnimi ostanki civilizacije, neuporabnimi kovinski-

mi predmeti, deli razstavljenih in odsluženih strojev. V takšnem neprijetnem postapokaliptičnem svetu odzvanja njen ozvočeni (notranji) monolog, natančno doziran ter stkan iz nešteti miselnih in časovnih preskokov. Skoz izrazito fragmentarno besedilo se množijo bogate podobe, drobci spominov, izpovedi o ljubezni, strasteh in nasladi. Njena govorica se nam zdaj razkriva kot čista literatura, drugič kot predavanje (kadar pred mikrofonom razlaga pomene nekaterih italijanskih, latinskih, grških izrazov), pa spet kot filozofski traktat, kot prespraševanja o jeziku in simbolnem itd. V njeni pripovedi se zgoščajo različni svetovi, preteklost, sedanost in prihodnost.

V tak svet vdreta dva nema "konstruktorja" (Aleš Korpič in Tadej Troha) v delavskih kombinizonih, ki iz brezobličnega razsula neuporabnih reliktoev preteklosti začneta graditi nenavadne skulpture, instalacije. Na ta način ves čas spreminjata, oblikujeta in sproti ustvarjata nov prostor. Z združevanjem, zlaganjem, stikanjem, sklapljanjem ti predmeti zadobijo nove pomene, naenkrat se osmislijo, dobijo novo vlogo in namen, skoz proces izgradnje pa se na novo definira in sestavlja tudi vse tisto, kar je ob tem početju izrečeno. Natančno premišljen režijsko-dramaturški koncept predstave temelji na tej gradnji, na

spreminjanju scenskih elementov v prostoru, ki postanejo enakovredni "igralski" partner. Vzpostavi se dinamično razmerje (prepletanje, dopolnjevanje) med govorico in resničnostjo na odru. Likovne instalacije vstajajo, rastejo pred gledalčevimi očmi in oplajajo (pogosto ritmizirane) besede in stavke, ki odzvanjajo v prostoru. Intenzivna pripoved akterke se tako materializira, zadobi dodaten volumen. Pri tem je fascinantna tudi nadvse preprosta, a izjemno učinkovita uporaba svetlobe (Miran Šušteršič): na prizorišče mečejo luč po tleh razporejene žarnice, tako da je prostor zdaj z večjo, drugič z manjšo jakostjo, osvetljen izključno od spodaj.

Vsi elementi predstave se proti seštevajo, rezultat tega seštevka pa je presežno sporočilo, ki na koncu izzveni v neznih in lirčnih tonih klavirske sonate. Tako je nazadnje svet na novo vzpostavljen, na novo iznajden. Gledalec vstopa vanj, razbira njegove znake, neštete pomene gostega odrskega jezika, ki spregovarja o nečem, kar obstaja onkraj, je nedoumljivo, nikoli do konca spoznavno in kar lahko samo slutimo. Kot bi rekla magična Orlando v predstavi: "Reči in povedati vse je docela nemogoče. Jaz govorim in govorim, ampak kdor me posluša, zadrži le besede, ki jih čaka."

Amelia Kraigher